

nove podatke o prvi izdaji Kastavskega zakona (IX, str. 151 do 157) ter tekst odločbe z dne 19. decembra 1661 in dodatek iz 1779, s katerim je priznan izjemen položaj kmetov v Kastavskem gospostvu.

Rubrika »Znanstvene ustanove« prinaša poročila naslednjih ustanov: Dragutin Ščukanec poroča o delu muzejev ter njihovi vlogi pri proučevanju zgodovine ljudske revolucije v Hrvatski (VII, str. 205 do 214), Referat Bernarda Stullija, ki je bil prečitán na I. kongresu jugoslovanskih zgodovinarjev, prikazuje italijansko historiografijo v službi jadranskega iredentizma (VII, str. 215 do 224). Avtor nas opozarja na različne grupe, znanstvena društva, institute in publikacije, ki so bile organizirane s tem namenom (n. pr. Archeografo Triestino, Società istriana di archeologia e storia patria, Atti e memorie, itd.). Objavljeno je poročilo o I. kongresu jugoslovanskih zgodovinarjev s posebnim ozirom na udeležb hrvatskih zgodovinarjev pri referatih (VIII, str. 191 do 196). V tej zvezi je tiskano tudi predavanje I. Bacha »Spomenici i arhivska gradja za povijest umjetnosti u inozemnim zbirka« (VIII, str. 197 do 202). Jozo Luetić nas seznaní z reorganizacijo Pomorskega muzeja v Dubrovniku (VIII, str. 193 do 207). O »savremenim arhivskim problemima u praksi francuskih i njemačkih arhiva« (IX., str. 245 do 252) pa nas obširno obvešča M. Kurelač.

Rubriki »Iz redakcije« (VII, str. 247 do 248) in »Iz povijesnog društva Hrvatske« (VIII, str. 237 do 243; IX, str. 277 do 290) prinašata razna obvestila in pojasnila čitateljem ter poročila o delovanju društva.

Oddelek »Polemika« prinaša odgovor Lelje Dobronić na kritiko njene Topografije srednjeveških posesti zagrebške škofije (VIII, str. 245 do 247), ki jo je objavil Josip Butarac v VII. letniku.

Skoraj tretjino vsakega zvezka zavzemajo rubrike, ki so posvečene ocenam (VII, str. 167 do 200; VIII, str. 133 do 174; IX, str. 159 do 232), poročilom o časopisih (VII, str. 201 do 204; VIII, str. 175 do 190; IX, str. 233 do 243) in kratkim beležkam (VII, str. 225 do 245; VIII, str. 209 do 235; IX, str. 253 do 276). V teh rubrikah najdemo ocenjena številna dela jugoslovanske povojne historiografije, kakor tudi kritike pomembnejših historičnih publikacij, objavljenih v inozemstvu. Naj opozorim na poročila o slovenskih publikacijah: (K. Nemeth) Prilozi u »Kosovu zborniku« s područja hrvatske i srpske povijesti (VII, str. 179 do 181). (J. Šidak) F. Gestrin, Družbeni razredi na Slovenskem in reformacija, Drugi Trubarjev zbornik, Ljubljana 1951 (VII, str. 189 do 193). (M. Hrovat) F. Schmid, Dalmatinische Stadbücher, Kosov zbornik (IX, str. 197 do 202).

Oddelek o zamenjavah nam prepričljivo dokazuje vse večje zanimanje za HZ doma in v inozemstvu (IX, str. 191 do 296).

Ignac Voje

ISTORISKI GLASNIK štev. 4 (1954); štev. 1, 2, 3—4 (1955), štev. 1, 2, 3—4 (1956). Organ Istoriskog društva NR Srbije, Beograd. Izdaja redakcijski odbor. Odgovorni urednik: Dragoslav Janković, od l. 1956 Dušan Perović.

Omenjene številke IG so po vsebini zelo pestre in bogate. Največ prispevkov in razprav je posvečenih preteklosti srbskega naroda. Prevladuje tematika iz novejšje srbske zgodovine. Zdi se mi, da je obravnavanje srednjeveške zgodovine nekako zapostavljeno. Precej se ukvarjajo srbski zgodovinarji tudi s črnogorsko zgodovino in v zvezi z nekaj spornimi vprašanji odkrito polemizirajo s Črnogorci. Nekaj prispevkov se dotika tudi vprašanj iz hrvatske, dalmatinske in bosansko-hercegovaške zgodovine. Razpravlja se nadalje o turškem obdobju. V manjšem obsegu je zastopana v zadnjih letnikih umetnostna zgodovina in arheologija. Posebej si bomo ogledali tudi številne prispevke, ki odkrivajo nove momente iz

dubrovniške preteklosti. Opozarjajo nas na vrsto mlajših srbskih zgodovinarjev, ki so izšli iz šole prof. Mihajla Dinića in Jorja Tadića. Njihove razprave so rezultat sistematičnega dela zadnjih let v Dubrovniškem arhivu. Več člankov kot v prejšnjih letnikih je posvečenih tudi zgodovini NOB. Pod temi vidiki bom skušal dati pregled objavljenih razprav in člankov.

Srbija. Srednji vek obravnavajo naslednji pisci: Jovan Kovačević posega v svojih dveh razpravah pravzaprav v arheologijo in kulturno zgodovino zgodnjega srednjega veka. Donatorski napisi na 12 cerkvah dajejo za obdobje, ki je skoraj neobdelano, kolikor toliko jasno sliko o družbeni in etnični pripadnosti ktitorjev v Duklji in Primorju od konca VIII. do konca XIII. stoletja (1955, št. 2, str. 117 do 129). V sledovih predkrščanskega običaja »inhumatio ad pedes« in nekaterih drugih elementih išče vpliv kulture Primorja na notranjost Balkana (1955, št. 2, str. 130 do 136).

Do zanimivih zaključkov, ki v mnogočem spreminjajo doslej znane datume iz življenja St. Nemanje, je prišel Relja Novaković. Na svojski način analizira in tolmači Savine kronološke podatke v žitju sv. Simeona (1955, št. 3-4, str. 79 do 122). Meni, da niso vsi podatki avtentični, edino zanesljiv je Savin podatek, da je St. Nemanja vladal 37 let. Kakšne razlike obstojajo med glavno literaturo ter ugotovitvami Novakovića, si oglejmo samo v zvezi z letnico rojstva: Šafařík 1114. leta, Pavlović 1113, Kovačević 1122—23, Jireček 1113—14, Lj. Stojanović oko 1128, Stanojević 1134, Čorović 1114, Novaković oko 1112—13. Doslej poznamo le malo monografij, ki bi obravnavale politično in ekonomsko udejstvovanje pomembnejših osebnosti iz srednjega veka. Kotorskega plemiča Tripa Bučića prikazuje Marija Nakić kot diplomata srednjeveške Srbije (1954, št. 4, str. 3 do 31), ki je bil v tesnih trgovskih stikih z Dubrovnikom od 1308 do 1337. Pomembno je njegovo udejstvovanje v kreditnih poslih.

XIX. in XX. stoletje je posebno privlačno za srbske zgodovinarje. Zanimajo jih predvsem politične razmere v času prvega in drugega srbskega upora. Številčno stanje prebivalstva Srbije in demografske karakteristike v času Prvega srbskega upora so predmet razpravljanja Vladimirja Stojančevića in Vuka Vinaverja. Prvega zanima stanje prebivalstva na splošno, predvsem vzroki za njegov porast (1955, št. 3-4, str. 41 do 58), drugi pa prikazuje položaj Turkov (1955, št. 2, str. 41 do 80), njihovo sodelovanje ob uporabi, postopno umikanje iz mest in končno njihovo degradiranost na skupino drugorazrednih državljanov. Milan Ristić nadaljuje z objavljanjem biografij članov »Praviteljstvujuščeg sovjeta«. Štefan Živković-Telemak (1780 do 1831) (1955, št. 1, str. 57 do 70) je bil prvi nadzornik rudarske proizvodnje pod Karadjordjem, v politiki pa nosilec novih naprednejših idej. Pomembno je njegovo delo na področju književnosti in ga smatrajo za predhodnika Vuka Karadžića. Ilija Marković (1956, št. 2, str. 37 do 43) je opravljal funkcije svetnika, velikega vilajetskega sodnika in ober-kneza Šabačke nahije. Očiten je njegov doprinos v drugem uporu.

Odnos kneza Miloša do Bolgarov (1954, št. 4, str. 65 do 88) se je po Vladimirju Stojančeviću manifestiral predvsem v njegovem patronskem delu in v materialni podpori, ki jo je nudil Bolgarom v začetni fazi njihovega narodnega preroda. Od konca Vučićeve bune v letu 1842 pa do Katanske bune 1844. leta se je v Srbiji pripravljala cela vrsta zarot proti novemu »ustavobraniteljskemu režimu«. Te obrenovičevske zarote, ki so bile doslej v naši historiografiji bolj malo poznane, opisuje M. Miličević (1956, št. 3-4, str. 64 do 76) in poudarja, da so interesantne za razumevanje odnosov med obrenovičevci in ustavobranitelji. Vprašanje jurisdikcije nad rimokatoličani v kneževini Srbiji v letih 1851 do 1860 (1956, št. 2, str. 44 do 56) je zelo zaposlilo avstrijsko diplomacijo in dunajskega nuncija. Ljubomir Durković-Jakšić piše o odporu srbske vlade, da prizna imenovanje Strossmayerja za administratorja rimokatoliške cerkve v kneževini.

Delovanju social-demokratske stranke sta posvečena le dva članka. V prvem predstavi Danica Miljković dr. Mihajla-Mika Ilića, prvega poslanca srbske social-demokratske stranke v Narodni skupščini Srbije (1903 do 1905) (1955, št. 2, str. 103

do 116). Dopolnitev knjige VI. Strugara »Socialna demokratija o nacionalnom pitanju jugoslovenskih naroda«, ki je izšla v Beogradu 1956, predstavlja članek Zorice Priklmajer-Tomanović, ki podrobno obdela temo Srbska socialna demokracija in nacionalno vprašanje (1956, št. 3-4, str. 77 do 83).

Ekonomске zgodovine Srbije v začetku XX. st. se dotakne sestavek Dimitrija Đorđevića, ki nas seznani s projektom Jadranske železnice v Srbiji od 1896 do 1912 (1956, št. 3-4, str. 3 do 35). Ta projekt postane del avstrijsko-srbskega spora in istočasno sestavni del imperialistične borbe velikih kapitalističnih sil na Balkanu neposredno pred prvo svetovno vojno. Odmev prve ruske revolucije 1905. leta v Srbiji in stališče posameznih političnih strank in družbenih grupacij do te revolucije (1955, št. 2, str. 3 do 39) obravnava Branko Pavičević. Prispevek je pomemben zaradi boljšega poznavanja dogodkov iz obče zgodovine, ki so vplivali na razvoj srbskega naroda. O tajnih pogajanjih, ki so pripeljali do sklepanja Balkanske zveze leta 1912, so bile obveščene vse velesile razen Turčije. Kako so velesile zvedele za to zvezo in kako so prišle do podatkov, obravnava v svoji razpravi Dimitrije Đorđević (1954, št. 4, str. 127 do 143).

Kulturna in umetnostna zgodovina sta zastopana le s štirimi deli. Miodrag Popović piše o vlogi časopisa »Šumadinka«, ki je izhajal pod uredništvom Ljubomira Nenadovića (1954, št. 4, str. 91 do 125). V politično primitivnem in zaostalem srbskem okolju pomeni ta časopis po letu 1848 znaten korak naprej. Podatke o tisku v Zemunu v sedemdesetih letih XIX. stoletja objavlja Andrija Radenić (1955, št. 1, str. 45 do 55). V razvoju likovne umetnosti v Karadjordjevi Srbiji zanima Pavla Vasića predvsem delovanje tujih umetnikov (1955, št. 1, str. 71 do 86). Za slikarstvo, ki ima tudi dokumentarno vrednost, je pomembno predvsem leto 1808. Uroš Knezević spada med prve slikarje, ki so prišli iz Vojvodine v Srbijo za časa kneza Miloša. Portreti članov družine Zdravković-Resavac, ki jih obravnava v svojem članku Olga Bataveljić (1954, št. 4, str. 145 do 157), so odraz slikarjevega umetniškega razvoja.

Dubrovnik. Dubrovniški arhiv daje neizčrpne možnosti za proučevanje ne samo dubrovniške preteklosti, ampak tudi za spoznavanje političnih, ekonomskih in kulturnih razmer na Balkanu. Odkriva in pojasnjuje tudi marsikatero probleme iz obče zgodovine. O tem se lahko poučimo v naslednjih razpravah.

Študijam Rešetarja, Medina in Jirečka o izvoru ter razvoju dubrovniškega plemstva pridružuje sedaj še Irmgard Mahnken (iz Göttingena) svoje delo. Ona pojasnjuje politično vlogo posameznih plemiških rodbin v XIV. stoletju (1955, št. 2, str. 81 do 102) ter njihov vpliv na vlado in upravo Republike. S priloženimi tabelami nazorno ilustrira svoja izvajanja. Dubrovniška pomorska trgovina je v prvih letih XVI. stoletja občutila moč gusarskih napadov. Bogumil Hrabak nas seznani s kratkotrajno epizodo, ko se v dubrovniški interesni sferi pojavijo pirati z otoka Roda (1956, št. 2, str. 78 do 90). Ustanavljanje novih konzulatov Dubrovniške republike na obalah Sredozemskega morja in Atlantskega oceana v XVIII. stoletju naj bi pripomoglo k regeneraciji dubrovniške pomorske trgovine. Najvažnejša naloga dubrovniškega konzulata v Cadizu v Španiji (1956, št. 2, str. 57 do 67) je bila, kot pravi Ilija Mitić v svojem članku, zaščita dubrovniških pomorščakov pred angleškimi oblastmi v Gibraltarju in urejanje napetih odnosov med Republiko in Marokom. Obdobje naglega vzpona dubrovniške trgovske mornarice na Mediteranu v drugi polovici XVIII. stoletja je povzročilo oživiljanje dubrovniškega konzulata v Aleksandriji (1954, št. 4, str. 35 do 55). Marijana Popović-Radenković delovanje omenjenega konzulata v obdobju od 60 do 80 let XVIII. stoletja. V krajšem prispevku želi prikazati Žarko Muljačić stanje proizvodnje tekstila v Dubrovniku v XVIII. stoletju (1956, št. 1, str. 61 do 70). Isti vzroki, ki so privedli do padca dubrovniške manufakture v XV. in XVI. stoletju so obstojali v akutnejših oblikah tudi v XVIII. stoletju. V XVIII. stol. se pojavi na Balkanu novo stanje, ki ima odločilen vpliv na dubrovniško trgovino. Velik napredek turško-avstrijske trgovine in vedno večja vloga domačega trgovskega sloja sta odvzeli Dubrovčanom monopolni položaj. To je povzročilo propad

dubrovniške trgovine na Balkanu (1956, št. 1, str. 21 do 60). O tem zelo izčrpno razpravlja Vuk Vinaver kot prvi, ki se je lotil problema v takšnem obsegu. Za nadomestilo izgubljenih postojank na Balkanu in ohranitev posredniške vloge med Levanto in srednjo Evropo so iskali Dubrovčani novih pozicij. Pri tem je odigral zelo veliko vlogo Trst, kjer ustanovijo Dubrovčani svoj konzulat. Toda tudi tu je bila konkurenca skadarskih in drugih trgovcev iz dubrovniškega zaledja zelo močna. Za nas so zelo zanimivi nekateri podatki, ki govorijo o trgovini s Trstom in Ljubljano (n. pr. skadarski trgovci prodajo 1744. leta v Ljubljani znatno količino volne; v Trstu zamenjajo volno za platno, železnino in jekleno žico; Dubrovnik uvaža preko Reke slovensko platno, vlada pa kupuje orožje v Ljubljani in ne v Italiji kot doslej). Ti podatki nas opozarjajo, da bi v dubrovniškem arhivu našli verjetno precej gradiva, ki bi nam pojasnilo, odkod so ljubljanske suknarne dobile surovine in kam so izvažale svoje izdelke.

Črna Gora. Nekatera vprašanja iz črnogorske zgodovine zanimajo v enaki meri naše kot črnogorske zgodovinarje. Razprave, ki imajo tudi polemičen ton, odkrivajo mnogo nerešenih problemov.

Branislav Đurđev daje v svoji razpravi »Dva priloga istoriji Crne Gore« (1956, št. 3—4, str. 36 do 54) nekaj kritičnih pripomb k disertaciji Gligorja Stanojevića »Crna Gora u doba vladike Danila«. Podaja nekaj zelo originalnih misli o črnogorskem spahiji in o vprašanju avtonomije Črne Gore v XVI. in XVII. stoletju ter o odločitvi črnogorskega zbora leta 1688. Na tem zboru so Črnogorci odpovedali pokorščino Turkom in sklenili, da pod ugodnejšimi pogoji priznajo beneško nadoblast. Jasno se vidi iz avtorjevih zaključkov, da je imenovanje domačega spahije v Črni Gori koncem XVI. oziroma v začetku XVII. stoletja sestavni del sultanovega priznanja razširjene avtonomije, ki se je razvila iz filuridžiskih avtonomnih privilegijev v XVI. stoletju.

Tomićeva zapuščina predstavlja za proučevanje črnogorske zgodovine neizčrpen vir in jo Gligor Stanojević koristno upošteva v svojih delih. Opis Skadarskega sandžakata, ki ga je v Starinah XII objavil Šime Ljubić, primerja Stanojević z doslej nepoznanim rokopisom Marijana Bolice iz Tomićeve zapuščine (1954, št. 4, str. 61 do 64). Ugotavlja razlike med obema tekstoma in vnaša popravke v Ljubićev tekst. Zelo koristni so v njegovi drugi razpravi objavljeni novi podatki za zgodovino Črne Gore in Boke Kotorske v prvi polovici XVII. stletja (1956, št. 3-4, str. 55 do 63). To so podatki iz finalnih relacij kotorskih providurjev in generalnih providurjev v Dalmaciji in Albaniji.

Interes Francije za Črno Goro in njeno stališče do nekaterih dogodkov v drugi polovici XIX. stoletja je predmet razpravljanja Ljiljane Aleksić. Prvo študijo omejuje na diplomatsko aktivnost Francije med turško-črnogorsko vojno 1862 (1955, št. 1, str. 23 do 43), ki je potrdila princip francoske vzhodne politike: ohranitev turškega imperija, v Črni Gori pa odstranitev ruskega vpliva. Kakšno vlogo je odigrala francoska diplomacija ob zahtevi Črne Gore za teritorialno razširitev leta 1867 (1955, št. 3-4, str. 123 do 135), s katero bi dobila izhod na morje, prikazuje v drugem delu. Podpora francoske vlade je imela namen razbiti komaj ustvarjeno I. balkansko zvezo.

Ker se v rubriki »Polemika« obravnava problematika iz črnogorske zgodovine jo bomo navezali kar na pregled razprav. Srbski zgodovinarji odgovarjajo na vrsto kritik in ocen Črnogorcev, katerim so postali Istoriski zapisi izhodišče za napade. Branko Pavićević polemizira z Jagošem Jovanovićem kar na dveh mestih. J. Jovanović je namreč v svoji razpravi »Crnogorsko-srbski odnosi za vrijeme Prvog srpskog ustanka« izkoristili priložnost, da je obračunal s kritiko Pavićevića v zvezi z njegovo knjigo o Marku Miljanovu. Polemizirata o vprašanju formiranja in karakterju črnogorskih plemen, a posebej plemena Kučev, nadalje o splošni plemenski skupščini, ter nastanku črnogorske buržoazije. Pavićević nas tu opozori tudi na pisanje Gl. Elezovića z Br. Đurđevom ob njegovi disertaciji »Turska vlast v C. G. u XVI. i XVII. veku« ter napad R. Dragičevića na T. Nikčevića, ki je v reviji »Susetri« objavil oceno »Pet godina Istoriskih zapisa« (1954, št. 4, str. 159 do 171).

Na drugem mestu pa B. Pavičević v članku »O jednoj nenaučnoj kritici« (1956, št. 1, str. 88 do 112) odgovarja J. Jovanoviću, ki je objavil kritiko Pavičevićevega dela »Stvaranje crnogorske države«. Glavna in načelna pripomba na Pavičevićevo tezo je bila, da je precejeval zunanje faktorje pri nastajanju črnogorske države.

»O metodah, jednog kritičara« (1956, št. 1, str. 88 do 112) razpravlja Gligor Stanojević. Pobja trditve in kritiko Rista Dragičevića, namenjeno njegovi disertaciji »Crna Gora u doba vladike Danila«. Dragičević gre namreč tako daleč, da Stanojeviću podtika plagiat.

Bosna in Hercegovina. Prispevek bosanski numizmatiki in pojasnilo k nekaterim nejasnim mestom je članek Mihajla J. Diniča »Oko velikog bosanskog zlatnika« (1955, št. 3-4, str. 149 do 157), s katerim odgovarja Ivanu Rendjeu in Jaroslavu Šidaku na njune kritične pripombe k njegovi razpravi »Veliki bosanski zlatnik«, objavljeni v Istoriskem časopisu letnik III. Avtor z novimi dokazi podkrepi svoja prejšnja izvajanja, v katerih pripisuje ta zlatnik Tvrtku I.

V krajši topografski študiji korigira Velimir Marinković v našem zgodovinospisju uveljavljeno mnenje Konstantina Jirečeka o položaju vasi, trdnjave in trga Brštanik (1956, št. 2, str. 91 do 93). Brštanik se ni nahajal, kot meni Jireček, pri Počitelju, ampak precej niže, blizu samega ustja Neretve.

Leto 1662 je bilo v zgodovini Hercegovine eno najburnejših in najbolj krvavih. »Seča narodnih prvaka u Hercegovini u god. 1662« kot jo opisuje Radovan Samarđžić (1956, št. 2, str. 68 do 77) je bila samo ena od represalij vezirjevega muselima s ciljem, da uvede mir in varnost ter zatre hajduštvo.

Hrvatska in Dalmacija. Dosedanja historiografija o Dalmaciji pod beneško nadoblastjo, predvsem italijanska, se je izogibala opisovanju družbenih razmer in prikazovanju težkega položaja kmetov. V vrsti kmetjskih uporov in gibanj, ki so se pojavila v XVIII. stoletju, je gibanje kmetov od 1738. do 1740. leta (1955, št. 3-4, str. 137 do 148), ki ga opisuje Gligor Stanojević, dobilo najširši razmah, čeprav se ni izpreverglo v oborožen upor ter ni preskočilo okvirov lojalnosti do centralne oblasti. Isti avtor načena tudi doslej zelo slabo znano in skoraj neobdelano poglavje v zgodovini Dalmacije v XVIII. stoletju, ko obravnava družbeni in verski položaj Srbov v Dalmaciji (1955, št. 1, str. 87 do 110). Srbi, begunci s turškega teritorija, ki so predstavljali do začetka XVIII. stoletja glavno obrambno silo beneške posesti v Dalmaciji, izgube tedaj vse svoje privilegije, samoupravo, pravoslavna cerkev pa je postavljena pod jurisdikcijo katoliške cerkve.

Začetek XIX. stoletja je v Hrvatski in Slavoniji v znaku globoke ekonomske in politične krize, ki se na poseben način izraža v poslabšanju kmetjskega položaja. Slavko Gavrilović piše o »Pokretu moslavačkih seljaka 1815—16 godine« (1956, št. 2, str. 3 do 36), ki je v februarju 1816 prerasel v oborožen upor.

Turško obdobje. Proučevanje turškega gospostva v zgodovini naših narodov dobiva tudi izven »Prilogov« vse večji razmah. Tudi redakcija IG posveča tej problematiki vedno večjo pozornost. Znani turkolog Hazim Šabanović nadaljuje študije o upravno-administrativni razdelitvi jugoslovanskih pokrajin pod Turki, ki jih je začel v »Godišnjaku« IV (str. 171 do 204), ter se ustavlja ob organizaciji turške uprave v Srbiji v XV. in XVI. stoletju (1955, št. 3-4, str. 59 do 78). Za boljše razumevanje razvoja naših dežel in položaja naših narodov pod turško oblastjo je treba poznati organizacije te oblasti.

V drugi razpravi skuša Šabanović osvetliti lik bosanskega sandžakbega Skenderja, ugotoviti njegovo identiteto in opisati njegovo kariero s posebnim ozirom na delovanje v Bosni (1955, št. 1, str. 111 do 127). Skenderpaša je bil eden tistih turških državnikov in vojskovodij, ki so po padcu Bosne odigrali pomembno vlogo pri utrjevanju turške oblasti v Bosni, pa tudi v zgodovini turških prodiranj proti severo-zahodu. Zaradi zamenjave našega Skender-paše s Skender-begom Mihal-oglujem so se v občo in tudi v slovensko historiografijo prikradle manjše napake in nejasnosti (Jug, Gruden).

NOB. Šele v zadnjem času lahko ugotovimo, da se je število prispevkov iz zgodovine NOB v IG nekoliko povečalo. Poleg člankov, ki se dotikajo samo razvoja v Srbiji, so objavljeni tudi članki, ki obravnavajo problematiko NOB v jugoslovan-skem okviru.

Perica M. Višnjić popisuje organizacijo nemškega okupacijskega sistema v Srbiji leta 1941 (1956, št. 3-4, str. 84 do 92). Razvoj narodnoosvobodilne borbe v Vojvodini 1941. in 1942. leta (1955, št. 3-4, str. 3 do 40) je zaradi neugodnega ravninskega terena dobil specifične oblike. O uspelih akcijah, vlogi KPJ pri organiziranju oboroženega upora, o formiranju partizanskih enot ter o sovražnikovih ofenzivah na teritoriju Vojvodine razpravlja Miloš Krstić.

Koristen je kratek pregled Jovana Marjanovića o ekonomskih spremembah tekom narodnoosvobodilne vojne na področju Jugoslavije (1955, št. 1, str. 3 do 22). V poglavju kjer govori o agrarni reformi, poljedelski proizvodnji in partizanskih financah (denarju, posojilih) se dotakne tudi stanja ter tozadnjih akcij v Sloveniji.

Partizani so v Jugoslaviji vezali mnogo nemških in italijanskih divizij, ki bi drugače lahko okrepile akcije na vseh treh frontah proti zaveznikom, tako da lahko govorimo o »balkanski četrti fronti«. Vlogo, ki so jo odigrali naši partizani in doprinos Jugoslavije v zmagi nad fašizmom v drugi svetovni vojni (1956, št. 1, str. 3 do 20), pojasnjuje Mesud Hotić.

Rubrika »Kritika i prikazi« je v Istoriskem Glasniku zelo pestra in daje pregled in ocene knjig, člankov in razprav, ki se nanašajo na najrazličnejša področja zgodovinskega udejstvovanja. Pogrešamo pa več ocen inozemskih publikacij (1954, št. 4, str. 172 do 190; 1955, št. 1, str. 129 do 143; 1955, št. 2, str. 137 do 159; 1955, št. 3-4, str. 159 do 173; 1956, št. 1, str. 113 do 151; 1956, št. 2, str. 94 do 120 in 1956, št. 3-4, str. 93 do 131).

Uvedena je posebna rubrika »Pregled časopisov«, ki postaja od letnika do letnika bolj in bolj bogata in zajema skoraj vsa važnejša historična glasila v naši državi. Naj opozorim samo na pregled Zgodovinskega časopisa I—VIII, Ljubljana 1947—1954, (J.F.), ki je izšel v letniku 1956, št. 2 (1954, št. 4, str. 191 do 197; 1955, št. 1, str. 144 do 147; 1955, št. 2, str. 154 do 159; 1955, št. 3-4, str. 174 do 219; 1956, št. 1, str. 151 do 159; 1956, št. 2, str. 121 do 155; 1956, št. 3-4, str. 132 do 143).

V oddelku »Društva i ustanove« so objavljena naslednja poročila: M. M. »Godišnja skupština istoriskog društva N. R. Srbije od 5. do 6. nov. 1955« (1954, št. 4, str. 198 do 204); J. »Skupština povijesnog društva Hrvatske 31. maja 1955«. J. »Savetovanje istoričara Hrvatske od 25. do 27. decembra 1955«. J. »Prvi savezni tečaj za srednješkolske nastavnike istorije« 21. julija do 9. avgusta 1955 (vse izšlo v letniku 1955, št. 3-4, str. 220 do 223). Poleg poročila Lj. A. »Godišnja skupština istoriskog društva N. R. Srbije od 16. do 17. decembra 1955«, sta objavljena tudi dva referata s te skupščine: Edib Hasanagić »Memori i hronike iz NOB kao istoriski izvori« ter P. Damjanović »Saradnja istoričara i arhivista na prikupljanju i korišćenju arhivske građe«. J. F. pa poroča o osnovanju zgodovinske biblioteke zgodovinskega društva, ki bi v določenih časovnih presledkih izdajala originalna in prevedena dela iz naše in obče zgodovine in tako skušala zadostiti potrebam (vse v letniku 1956, št. 1, str. 71 do 87). J. F. poroča o »redovni skupštini saveza istoriskih društava FNRJ« (1956, št. 3-4, str. 144 do 148).

Zelo koristno in potrebno rubriko pa predstavlja »Bibliografija«. Radmilo Stefanović daje bibliografski pregled historičnih publikacij in člankov za vsa Jugoslavijo za leta 1953, 1954 in 1955. Posebej pa daje R. Stefanović »Bibliografijo dr. Dušana Pantelića«, Živorad P. Jovanović »Bibliografijo radova dr. Grgura Jakšića«, ter Jelka Bojić »Bibliografijo knjiga i publikacija NOB« (1954, št. 4, str. 205 do 225; 1955, št. 3-4, str. 225 do 253; 1956, št. 3-4, str. 149 do 170).

Ignac Voje